

ském zápase více nežli onen rafinovaný přístroj amerických sportovních novin, používaný k přenosu.

Víc uměleckosti, víc humoru a víc temperamentu nijak neubírá na věcnosti sportovní zprávy, zato však zvyšuje zájem o sportovní rozhlasové zpravodajství a hlasatelé se může dokonce podařit, že babička a dědeček se sluchátky na uších budou ve své světnici vášnivě sledovat mistrovské utkání mužstev, aniž uvidí zápas.“⁽⁴⁾

Výklad o rozhlasové sportovní reportáži není jediným rozhlasovým exkursem zuřivého reportéra. V reportáži, která dosud nebyla česky publikována, již nejméně o rok dříve věnoval pozornost umělecké produkci před mikrofonom, respektive prostředí a prostředkům rozhlasové umělecké realizace hry. Knižní vydání této reportáže je datováno rokem 1927. V té době už se dávno k první skupince stanic v Evropě připojila celá řada dalších vysílačů a z prvních nabídek burzovních zpráv, hlášení barometrického stavu, časového signálu, radiokonzertu, radiokroniky aktualit, radio-dancingu (tj. taneční hudby), varhanní hudby a sportovních výsledků se vysílání propracovalo k pokusům o původní rozhlasovou produkci. To Kisch zachytil v reportáži z berlínského rozhlasového studia, dobovým termínem: ateliéru. A z osobitého, originálního hlediska (pojem hledisko je právě zde dvojnásob na místě!) – pod názvem „Ten, kdo vidí radio“.

„Mezi statisíci, kdož s nasazenými sluchátky nebo před knoflíky reproduktoru naslouchají radiovému vysílání, jen jeden, jeden jediný účastník také vidí. Ten jediný přebývá v místnosti zesilovačů hned vedle hracího prostoru, kam se dívá oknem, vzdálen sotva pět kroků od mikrofonomu.

Vidí konferenciéra, jak se obrací k zástupcům (nikoli ve fraku, ale právě naopak ve vycházkovém obleku pod pracovním pláštěm), vidí dirigenta (v košili s vykasanými rukávy) jak filharmoniky (sedící s rozepnutými knoflíčky u košilí) vede do fortissima a vidí jak mladistvá (ve skutečnosti prastará) zpěvačka otevírá ústa do jekotu, vidí všechny ostatní akustické produkce, vidí je přesně a současně také vidí – ručička poskakuje na škále voltmetru – sílu zvuku.

A neslyší ani tón. To jest: neslyší ani tón přímo. Jeho místnost je zvukotěsně oddělena od hracího prostoru, i okno, kterým se dívá, je dvojité a pevně utěsněné.

To, co vidí přímo před sebou, dosahuje k tomuto posluchači oklíkou. Dlouhou dráhou. On sedí tady v radiostanici na Postupimské ulici a vedle něho, sotva pět metrů daleko, se mluví, zpívá a hraje, ale zvuky nepřicházejí k němu přímo: napřed spěchají z Postupimské ulice do vysílače na Magdeburském náměstí nebo až do Witzlebenu, dokonce 40 kilometrů daleko. A až odtud se vracejí nazpátek k němu, k muži, který sedí těsně vedle předváděcího prostoru a jemuž teprve amplion sdělí to, co on sám vidí.“⁽⁸⁾

Je to stejné pátrání po původu obrazu skutečnosti, jaké podnikne později při americkém putování za reportážemi v ateliéru Charlie Chaplina. Také tady zachycoval proces skládání prostředků a postupů k vytvoření věrohodné a srozumitelné iluze,

tentokrát pohyblivého obrazu na plátně. Zúčastnil se promítání denní práce a hodnocení výsledku, totiž právě hodnocení té srozumitelnosti a věrohodnosti, a pak mnoha zkoušek na opravení, upravení a přepracování klíčové scény filmu „Světla velkoměst“.

„Osm dní se zkoušela scéna, každý z nás byl ne-sčíslněkrát květinářkou (nejřidčeji Virginia Cherril, která ji hraje), každý z nás byl pánem auta, každý z nás byl šoférem, který otvírá dvířka vozu, ale Charlie Chaplin byl stále Charlie Chaplinem, pln naděje se propůjčil beznadějně každému pokusu o pokus.“⁽⁹⁾

I zde šlo o klíčové téma, o základní refrénové téma Kischovy tvorby: o vztah mezi fakty a skutečností, mezi fakty a pravdou, co je fakt a co je pravda a také co je pravda a co úspěch. Měl v tomhle směru už dávno školu od svých novinářských začátků, nejméně od chvíle, kdy neuspěl jako novinář v popisu požáru Štítovských mlýnů (stály na místě dnešní budovy Mánesa), ale měl úspěch s vymyšlenou fiktivní ‚reportáží‘ na toto téma. Tehdy a od té doby mnohokrát znovu a znovu si ověřoval, že „kámen pravdy, který lze získat jen za vysokou cenu, nedá se od laciné imitace rozeznat. Ani jeden čtenář nepoznal v mém vyprávění o místní a veřejné události požáru mlýnů, že nemá žádný podklad. Jak bylo potom možno rozeznat fantasií od reality při faktech méně osvětlených?“⁽¹⁰⁾ Pátrání po faktech, po skutečnosti, po realitě, po pravdě se stalo napříště zuřivému reportéru cílem. „Právě proto, že mi při první honbě za pravdou pravda unikla, byl jsem odhodlán příště po ní pátrat. Bylo to sportovní rozhodnutí.“⁽¹⁰⁾ Se svou fikcí se E. E. K. dostal do sporu a do rozporu s novinářskými kolegy na burze zpráv v hostinci U Brejšků. Nikoli proto, že své řádky vylhal, nýbrž proto, že své kolegy neučinil podílníky svého výmyslu, že je svým zajímavým materiálem postavil do světla nudných popisovatelů chudých fakt. V rozporu s kolegy byl potom ještě mnohokrát z opačného důvodu. Že se snažil napříště jít za fakty a věcem na kloub: „Právě proto, že mi při první honbě za pravdou pravda unikla, byl jsem odhodlán příště po ní pátrat. Bylo to sportovní rozhodnutí.“⁽¹⁰⁾

A tak se vydává také na nejrůznější pracoviště, mezi nimi i do rozhlasového studia, či přesněji: do kabiny rozhlasového technika. Neboť z tohoto prostoru, z této strany zaskleného zvukotěsného okna se bude dívat na tvorbu zvukového obrazu ve studiu. Dnes bychom této kabině řekli ‚režie‘. Ale tehdy byl ještě režisér ve studiu spolu s interprety, plně zaměstnán organizováním průběhu živého vysílání a často i vlastním podílem na něm. V této kabině sedí tedy technik, pracovní síla ústavu pro spojovou techniku, sklem i zaměstnavatelem oddělen od těch ve studiu, které zaměstnává rozhlasová společnost. Neboť už tenkrát se technika a tvorba od sebe uměle oddělovaly. A Kisch sleduje, co tedy vidí rozhlasový technik v Postupimské ulici.

„To, co vidí? Nemáme užít minulého času? Neučili jsme se snad ve škole, že zvuk se šíří podstatně pomaleji než světlo? To ovšem znamená, že tóny, které potřebují takovou kilometry dlouhou oklíkou, mohou tomu člověku sdělit teprve dodatečně, co viděl.

Chyba! Zvuk, o němž jsme se učili ve škole, klusal ovšem pomalu, vždyť jeho řádné tempo bylo třista-třiatřicet metrů za vteřinu, jenomže elektrické vlny se šíří rychlostí třikrát stotisíc kilometrů – a to znamená, že v jediné vteřině mohou obletět zeměkouli sedmkrát dokola. Muž před oknem, ten s dlouhým vedením, slyší tedy to, co vidí, zároveň – přesto, že ho od radioherců dělí zvukotěsná zeď a navzdory oklice přes Magdeburské náměstí, Witzleben nebo Štětín.

Ano, slyší dokonce rychleji, než kdyby poslouchal přímo. Když například se ve vysílané hře má ozvat vzdálený signál trubky, pak se troubí venku v průjezdu a náš muž v místnosti zesilovačů poté, co jej zachytí oklikou přes vysílač, vnímá jej ještě jednou o polovinu vteřiny později: z chodby, in natura.

(Jestliže však účastník rozhlasového vysílání slyší někdy špatně, jsou tím zcela určitě vinny místní poruchy, v žádném případě náš zde opěvovaný přítel! To je totiž úřední síla Říšského ústavu telegrafní techniky a jako takový vládne své říši, zvukotěsně oddělené od království rozhlasové společnosti.)⁽⁸⁾

E. E. Kisch byl patrně prvním novinářem, který se pouštěl do odhalení reality a pravidel výroby fikce. Tentokrát fikce důvodné, uměleckého obrazu, tvořeného za vydatné účasti technických pomůcek a prostředků. Fikce vizuální v případě filmu, auditivní v případě rozhlasu. A E. E. K. tedy sbírá fakta pro autentický obraz vzniku, tvorby těchto fiktivních, iluzivních obrazů. Neboť už ví zcela jistě, že v žurnalistice „faktografičnost a autentičnost záběru má platnost noetickou“.⁽³⁾ A teď tedy originálně zachycuje vidění slyšeného, aby z tohoto rozporného hlediska podrobně popsal a věrně charakterizoval skutečnost a zdání v jejich disparátnosti, jež je základem plynulého, pravděpodobného a sugestivního uměleckého obrazu. Vidění toho jediného svědka.

A přece, čtenáři, posluchači a herče, nevěřte že on, ten jediný, jediný kdo vidí i slyší, měl by být předmětem zájmu jako dokonalý kritik nebo jako určující reprezentant publika. Nikoli, není hoden zájmu, ne, nemůže posoudit výsledek a je naopak nejméně rozhodujícím mužem ze všeho posluchačstva. Proč? Protože nejen slyší, nýbrž také vidí!

Vidí, že koupelnová vana se sprchou znamená pro vzdálené posluchače tu mořský příboj, tu vodopád, tu údery vesel a tu zase průtrž mračen, zatímco přehánky zřetelně nahrazuje koulení hrášků v tamburíně,

vidí, že hřmění rozhněvaných nebes vyrábí tlustý flegmatický muž na tympánu,

vidí, že žádný parník nevyplouvá na moře, žádná továrna nehouká konec pracovní doby a žádná lokomotiva neoddychuje, když se pustí trochu plynu z láhve s kyselinou uhličitou do plechové píšťaly,

vidí, že železniční vagón nejede krajinou, nýbrž přehrává se prasklá gramofonová deska a ta vydává rachotící rytmus,

vidí, že auto, kterým odjíždí bohatý strýček, obstarává svým rámusem motorka, naprázdno běžící na chodbě,

on, který nejen slyší, ale i vidí, musí vidět, že tu není žádný drkotající selský povoz, ale že je zastoupen praskavě se ohýbajícím kusem vlnitého plechu v ruku inspicienta,

a že milenci, o nichž si spokojení posluchači myslí, že si právě padli do náruče, opustili mezitím místnost a blažený polibek vtiskl si režisér vřele na svoji vlastní ruku,

vidí, že vesničani v Tolstého Vládě tmy nebo z Anzengruberově Červu svědomí se nevělečou namáhavě jízbu v těžkých botách, ale že to dupe pomocný režisér po zvláště k tomu přistaveném prkenném podstavci,

a že kostelní zvony nejsou nic jiného, než zavěšené a o sebe bijící kovové roury,

vidí, že neexistuje žádné ze spoluúčinkujících zvířat, ale že to ruchový klavír (s přezdívkou „mečistoj“) cvrká jako cvrček, kokrhá jako kohout, řehťá jako kůň, tluče jako slavík, bučí jako dobytek, kdáká jako slepice a štěká jako pes, a že hračka z provázku, napjatého od kartonu v papírové rouře, obstarává strašidelné řvaní lva; jen někdy je pro jednotlivé zvířecí úlohy přizván imitátor zvířecích hlasů,

vidí větrostroje, dešťostroje a jiné rekvizity divadelní výpravy i nové objevy radiového jeviště, vidí lhostejné obličejy při vášnivých scénách, šeredné představitele krásných postav, nedbale oblečené interprety v úlohách elegantů, rozčilený lid starého Janova, jak v moderních vycházkových úborech mumlá „rebarbora“, a spokojeně sedící spiklence, jak si pošuškáávají navzájem hrozivě znějící tajemství „šestasedmdesát–šestasedmdesát“,

ach, náš muž hledí a prohlédá celý ten podfuk, vidí, to je celé to neštěstí! Vidí tam, kde ostatní pouze slyší.

Prameny

- (1) E. E. Kisch, Jak jsem se dozvěděl, že je Redl vyzvědač, in: TRŽIŠTĚ senzací, reportážně vzpomínková kniha, psaná v Mexiku mezi 1940 a 1946, Praha, SNPL 1954 (druhé vydání, v SNPL první)
- (2) E. E. Kisch, Opravdu otištěn, in: Tržiště senzací
- (3) Radko Pytlík, Pražská dobrodružství E. E. Kische, Praha Panorama 1985
- (4) E. E. Kisch, Vysílaná kopaná, ex: Prager Tagblatt 30. 5. 1928, v překladu Jarmily Haasové-Nečasové. Přetištěno v dokumentech k I. dílu skript Vladimíra Kovářika.
- (5) Vladimír Kovářík, Vývoj rozhlasové publicistiky I., Praha, SPN 1971
- (6) Radiojournal IV., 1928/24
- (7) Vladimír Kovářík, Proměny rozhlasové publicistiky I., vydání třetí, Praha, SPN 1982
- (8) E. E. Kisch, Ten, kdo vidí radio, in: Wagnise in aller Welt, soubor prací prvně vydaný 1927, přeloženo podle vydání Gesammelte Werke V., Berlin u. Weimar, Aufbauverlag 1984
- (9) E. E. Kisch, Práce s Charlie Chaplinem, in: Americký ráj, Praha, Pokrok 1930
- (10) E. E. Kisch, Mé první vystoupení při požáru mlýnu, in: Tržiště senzací

PhDr. Václav Hradecký

Výzkum poslechovosti rozhlasu – možnosti a současná realita v ČR

V jednom z pohádkových příběhů T. Pratchetta uvažuje hrdina o tom, zda strom padající v lese, kde není nikdo, kdo by naslouchal, vydá zvuk. Lze sice říci, že v rozhlasovém vysílání je produkována řada zvuků bez ohledu na to, zda je někdo poslouchá nebo ne, nepochybně však je, že smysl to má pouze tehdy, pokud existují lidé, kteří je poslouchat mohou a budou.

Ohlédnutí o sedmdesát let

Potřeba zjistit, pokud možno co nej přesněji, kolik posluchačů oslovuje určitý rozhlasový program, není o mnoho mladší než rozvoj rozhlasu jako prostředku masové komunikace. Zrodila se na počátku třicátých let v USA díky potřebám komerčního rádia. Základ zájmu o počet posluchačů byl velmi pragmatický. Jako obvykle šlo o peníze. Jakmile se rozhlas stal běžně dostupným komunikačním prostředkem, změnil se rozhlasový čas ve zboží. Tak jako byly noviny a časopisy prostředkem obchodní komunikace a jejich inzertní stránky vydělávaly na to, aby bylo možno je vůbec vydávat, stala se v zemích, které nešly cestou státem řízeného financování rádia, rozhlasová inzerce základem rozhlasového podnikání. Za nadšenci, kteří byli u počátků vysílání, a jejichž motivem byl pokrok ať v technickém či kulturním smyslu slova, přišel byznys jako podmínka možnosti existence.

Ale i tam, kde se rozhlasové vysílání nestalo reklamním obchodem, provázal rádio zájem o objektivní zjištění počtu a charakteristik posluchačů. Místo stanovení cenových relací inzerce byla motivem snaha zmapovat efekt rozhlasového programu. Rádio se mohlo stát masovým komunikačním prostředkem pouze pokud bylo schopno předávat široce sdělný a přitažlivý obsah. Zjištění s kým a jak program komunikuje, bylo pro stanovení komunikačního efektu zásadní. Spontánní dopisový a telefonický ohlas posluchačů tuto potřebu pro tvůrce programu zčásti satureoval, nicméně zájem o celkový počet posluchačů a jejich demografický popis byl i zde podstatný.

Kromě výzkumu pro potřeby médií a potřeby trhu byl do určité míry zdrojem rozvoje komunikačních studií i zájem akademický. Sociologie a psychologie, přetvářející se ve třicátých letech 20. stol. do moderní podoby empirických věd, nemohly ponechat stranou svého zájmu téma masových sdělovacích prostředků. Rozhlas jako nové masové médium byl významným fenoménem nové doby a tím i přirozeným předmětem studia. Vědecký zájem se však soustředil spíše na otázky efektu masové komunikace ve sféře kolektivního vědomí, a i když využíval data o poslechovosti rádií a demografických strukturách posluchačských obcí, šlo spíše o sekundární využití materiálu shromážděného ke komerčním účelům. První systematické výzkumy poslechovosti rozhlasu

v USA jsou datovány do r. 1930. Pozadu však nezůstala ani Evropa. Slavná Lazarsfeldova studie o poslechu rakouského rozhlasu a reakcích posluchačů na uspořádání programu pochází z roku 1931. Tyto počátky jsou pro téma současného stavu zjišťování poslechovosti rozhlasu důležité zejména proto, že ve 30. a 40. letech 20. stol. vznikla většina do současnosti užívaných metodologií.

Současná nabídka – jak se to dělá

Jako většina sociologických výzkumů týkajících se chování populace nebo alespoň její většiny se výzkum rozhlasu provádí na výběrových souborech respondentů, které jsou reprezentativní pro danou populaci. Postupy k zajištění reprezentativity jsou různé, v dalším textu se zmíníme o aktuálním řešení v rámci výzkumu užívaného v ČR – v MEDIA PROJEKTU.

Metodologie sledování poslechu rozhlasu lze rozdělit zhruba na čtyři skupiny. První skupinu představuje osobní dotazování (face to face interviews). Jde o standardní dotazník, prezentovaný vybraným respondentům osobně prostřednictvím školených tazatelů. Dotazování na poslech rozhlasu sleduje obvykle poslech v průběhu minulého dne „včera“, popř. poslech v uplynulých 24 hodinách. Výrazné zlepšení této metody umožňuje záznam odpovědí do počítače (computer assisted personal interview – CAPI), což urychluje další zpracování. Rozsáhlé sítě tazatelů vybavených přenosnými počítači však jsou z důvodů vysoké nákladnosti málokde dostupné, takže záznam většinou probíhá klasickou technikou „tužka – papír“.

Druhou skupinu představuje telefonické dotazování, kdy je podobný dotazník jako při osobním interview prezentován telefonicky. V současné době jsou při telefonických interview odpovědi většinou zaznamenávány do počítače, což výrazně usnadňuje další zpracování (computer assisted telephone interview – CATI).

Třetí skupinou jsou poslechové deníky. Vybraní respondenti dostanou prostřednictvím školených tazatelů, kteří s nimi provedou vstupní rozhovor, dotazníky, do nichž zaznamenávají po určité období svůj poslech rozhlasu, popř. další aktivity. Období, užívané pro sledování v rozhlasovém výzkumu, je nejčastěji týden nebo dva týdny, poté se panel respondentů obmění. Deníková technika je běžně využívána i v televizním výzkumu. Vzhledem k tomu, že televizních programů je mnohem méně než rozhlasových, lze v našich podmínkách využívat panel o velikosti zhruba sedmi set dobře vybraných domácností po řadu měsíců. Obměna respondentů pak probíhá především z důvodu „únavy“ a rizika „profesionalizace“ panelu. Deníkové metodologie se liší tím, jak jsou deníky umísťovány, jakým způsobem a jak často se vracejí (zda respondent deník sám

odesílá poštou, což lze provádět denně, po týdnu, po skončení celého období záznamu atd., nebo zda deníky přebírají opět tazatelé apod.).

Čtvrtým způsobem je přístrojové měření poslechu. Na rozdíl od předchozích způsobů, kdy je poslech zjišťován dotazováním – zvláště u osobní a telefonické formy je závislý na paměti respondentů – jde o objektivní měření. Přístrojový záznam poslechu byl vyvinut a užíván již ve čtyřicátých letech dvacátého století. Podobně jako je tomu u současných televizních peplemeterů, byl stacionárně napojen na rozhlasový přístroj v domácnosti respondenta. Jakmile se však rozšířil poslech rádia mimo domácí prostředí (v zaměstnání, ve veřejných místnostech apod.), a zejména když začala hrát v americkém prostředí důležitou roli autorádia, ztratilo toto měření význam. Radiometr se na scénu navrácí znovu po padesáti letech. Díky elektronickým aplikacím byly vyvinuty miniaturní přístroje umožňující z hluku prostředí, v němž se jejich nositel pohybuje, extrahovat a zaznamenat zvuk patřící rozhlasovému (popř. televiznímu) vysílání a další analýzou získaných dat identifikovat vysílání programů konkrétních stanic. Aktuálně existují asi tři použitelné technologie. V rutinním používání je zatím pouze švýcarský Radiocontrol. Švýcarský radiometr je zakomponován do náramkových hodinek, v nichž je citlivý mikrofon, který snímá zvuky prostředí, které jsou pak v komprimované podobě ukládány do elektronické paměti. Týdenní záznam je pak porovnán se vzorky vysílání, které mohl respondent zachytit a výpočtem korelací mezi sebraným materiálem a vysílanými programy dochází k identifikaci rozhlasových stanic. Ostatní technologie se liší hlavně tím, že používají k identifikaci zvukový kód ve frekvenci mimo lidským uchem zachytitelné oblasti zvuků, který je umístěn do vysílání rádií ve sledované oblasti.

Ve srovnání s ostatními postupy sledování poslechovosti mění radiometry definici poslechu. Tradiční dotazování pracuje s odpovědí respondenta, že v určité době poslouchal určitou rozhlasovou stanici. Výsledkem radiometrického zjišťování je konstatování, že nositel radiometru byl v prostředí, kde mohl poslouchat rozhlasové vysílání, protože tam hrálo rádio. Tento kvalitativní rozdíl do určité míry vyjadřuje odlišnost pohledu na rozhlasové vysílání jako nosič reklamy, která se člověka snaží oslovit kdekoli ho zastihne a přístupu, který je typický pro rozhlasovou tvorbu, která žádá skutečný poslech – aktivní pozornost. Tento posun lze považovat za symptom doby. Čím většímu počtu informací je člověk vystaven, tím povrchněji je vnímá.

Jednotlivé technologie výzkumu jsou v evropských zemích využívány různě. Deníkový výzkum je nejdůkladněji propracován ve Velké Británii. Dále je používán ve francouzské části Belgie, v Bulharsku, Dánsku, Estonsku, Finsku, Holandsku, Maďarsku, Polsku a v Rusku. Telefonické zjišťování poslechovosti používá severní, vlámská část Belgie (kde je však doplňován deníkovým výzkumem), dále je užíván ve Francii, v Německu (od r. 2000, do té doby byl výzkum prováděn face to face metodou), Itálii, Nor-

sku, Portugalsku, Rakousku, Slovinsku a Švédsku. Osobní dotazování (face to face) užívá výzkum v České republice, Chorvatsku, Irsku, částečně také v Rusku, dále v Řecku, Srbsku, Slovensku a Španělsku. Radiometry jsou od konce r. 2000 zavedeny ve Švýcarsku, kde do té doby výzkum probíhal metodou osobních rozhovorů.

Zhruba 40 % výzkumu poslechovosti je tedy založeno na deníkovém záznamu, něco přes 30 % zemí využívá možnosti telefonického dotazování a necelých 30 % používá metodu osobního rozhovoru.

Jaké jsou výhody a nevýhody jednotlivých přístupů?

Osobní dotazování (face to face interviews)

Hlavní výhodou osobních rozhovorů je možnost uskutečnit rozsáhlé interview v rozsahu až do 50 minut. Osobní prezentace umožňuje použití různých dotazovacích pomůcek – karet, seznamů apod. Osobní dotazování je proto vhodné i při dotazování na témata s velkým počtem možností (např. tisková média – deníky, týdeníky, specializované tituly apod.). Tazatel má přímý kontakt s respondentem a tím možnost bezprostřední kontroly vyplnění dotazníku. Ceny jsou ve srovnání s ostatními metodami nižší než při deníkovém výzkumu, avšak vyšší než při telefonickém dotazování. Hlavní nevýhodou metody osobních rozhovorů je značná nepružnost. Velmi dlouho trvá, než se při možnostech běžných tazatelských sítí podaří naplnit výběrový soubor tak, aby spolehlivě popisoval tak členité prostředí, jako je rozhlasový trh, kde působí vysoký počet rádií s různým teritoriálním dosahem. Pokud je výzkum navíc prováděn klasickým způsobem tužka – papír, znamená to potřebu převedení rozsáhlého souboru dat do elektronické podoby, což představuje jak zdržení, tak nutnost čelit chybám při přepisu. Výzkum má problémy při naplňování potřebných kvót obtížně zastihnutelných skupin respondentů, zvláště mladších věkových skupin. Komplikovaná je také kontrola tazatelů a jejich možných chyb.

Telefonický výzkum

Telefonické dotazování je mnohem pružnější. Možnost bezprostředního pořizování elektronických dat při CATI provedení značně urychluje realizaci a zároveň poskytuje možnost okamžité kontroly konzistence odpovědí. Je zde také možnost automatické rotace pořadí položek dotazníku, což eliminuje chyby dané pořadím (snižující se pozornost či ochota respondenta v určitých fázích rozhovoru apod.). CATI zároveň umožňuje průběžnou kontrolu celku souboru a flexibilní doplňování jeho struktury při náhodných výpadech určitých kategorií respondentů (do výběru). Telefonickou cestou je také snadnější zastížení respondentů, kteří přes den nebývají doma. Podstatná je i možnost přímé kontroly tazatelů při práci, takže se zmenšuje prostor jejich potenciálního ovlivnění respondenta a zvyšuje standardnost provedení jednotlivých interview. Cenově je telefonické dotazování nejlevnější ze všech popisovaných postupů.

Slabou stránkou telefonického výzkumu je především malý rozsah dotazování – maximální rozsah efektivního interview je zhruba 25 minut. Zároveň zde chybí možnost použít vizuální pomůcky. Odpovědi se nemohou opírat o seznamy možností, vyžaduje se proto maximální stručnost a přehlednost jak v položení otázek, tak v prostoru odpovědí. Předpokladem telefonického výzkumu je dostatečná telefonizace dotazované populace – úspěšný telefonický výzkum vyžaduje alespoň 65% penetraci. Navíc musí být telefonizace dostatečně teritoriálně a sociálně rovnoměrná, jinak dochází k deformaci reprezentativity výběrového souboru a k chybám ve výsledcích. Dlužno říci, že v ČR tyto podmínky dostatečně splněny nejsou. Telefonizace sice dosahuje požadované úrovně, ale není rovnoměrná a rozdíly v odpovědích „telefonizované“ a „netelefonizované“ populace jsou v nezanedbatelném podílu statisticky významné. Navíc při telefonickém výzkumu je obvykle počet odmítnutých interview vyšší než při ostatních postupech, takže deformace výběrového souboru se tím zvětšuje.

Deníkový výzkum

Největší předností deníků proti předchozím typům výzkumu je podrobné zmapování řady poslechových dnů. Při osobním nebo telefonickém dotazování je vždy detailně popsán jediný den – poslech včera. Na delší paměťovou stopu se u respondenta nelze spoléhat. To znamená, že ve srovnání s těmito postupy je při týdenním záznamu sebrán sedminásobek poslechových údajů, při dvoutýdenní expozici deníku je to čtrnáctinásobek atd. Tato data jsou velmi cenná zvláště pro rádia s pestrým žánrovým obsahem, kde se liší programové schéma jednotlivých dnů. Výzkum tak poskytuje lepší podklady pro posuzování efektivity částí programu a pro programové úpravy. Vzhledem k přesnějšímu popisu poslechu v jednotlivých dnech a v částech dne umožňuje deník i lepší plánování zásahu reklamních kampaní pro komerční rádia. Deník, který je respondentům předáván obvykle tazatelem, který provede zácvik pro samostatné vyplňování, umožňuje při vstupním rozhovoru využít všechny přednosti face to face interview (rozsah, vizuální pomůcky atd.).

Naopak nevýhodou deníkové metody je nepružnost a zdlouhavost. Zatím nejsou k dispozici jiné prostředky záznamu než tužka – papír, takže je třeba přepisovat do elektronické podoby velké datové soubory, což je náročné na čas i na peníze. Urychlení procesu zajištěním průběžné návratnosti deníků je jak drahé, tak ztrátové vzhledem k nárokům na respondenty. Problémem deníků je obtížné získávání respondentů v potřebné struktuře. Vysoký počet odmítnutí (zvláště v mladších věkových kategoriích) působí problémy se zajištěním reprezentativity souboru (zároveň je jasné, že psychologický profil ochotných a odmítajících respondentů se může lišit a projevat v diferencích v jejich chování obecně). Nezanedbatelné jsou chyby ze strany respondentů. Řada z nich může (a patrně to i dělá) vyplňovat deník v rozporu se zadáním nikoliv bezprostředně, ale za více než jeden den zpětně, což vnáší do záznamu chyby

dané nepřesností paměti. Zároveň může respondent při samostatném vyplňování udělat řadu dalších chyb. Slabinou deníkové metody je i vysoká cena. Zvláště tam, kde tazatelé deníky nejenom zadávají, ale i přebírají vyplněné (což výrazně zvyšuje návratnost a umožňuje částečnou kontrolu a případné doplnění deníku na místě), jsou náklady značně vysoké.

Elektronické měření poslechu – radiometry

Silnou stránkou radiometrů je objektivnost, spolehlivost a vysoká pružnost měření. Na rozdíl od ostatních typů zjišťování se data zpracovávají průběžně, takže zvláště pro velké celoplošné stanice je rychlost zpětné vazby velmi efektivní. Radiometry rozšiřují záznam rozhlasového vysílání o mimovolný poslech v různých prostředích, což představuje zvláště zajímavý doplněk pro televizní peplemetry.

Citelnou nevýhodou je vysoká technická náročnost realizace a tím vysoké náklady na technickou bázi výzkumu.

Jak je zjišťována poslechovost rádií v ČR

V roce 1994 se rozeběhl hlavní mediální výzkum v ČR, organizovaný Sdružením komunikačních a mediálních organizací (SKMO), které zahrnovalo zástupce tisku, rádií, televizí a reklamních agentur v ČR. Tento výzkum pod názvem MEDIA PROJEKT byl koncipován konsenzem zúčastněných stran jako závazný základ informací o sledovanosti médií, jako společná měna pro obchodní transakce. Z hlediska rozhlasového trhu je r. 1994 důležitý i tím, že v tomto roce dosáhl podíl soukromých rádií 50 %. V letech 1994–1996 realizovaly MEDIA PROJEKT firmy GfK Praha a Median. Byla zvolena metoda osobního dotazování (face to face) na ročním vzorku 15 000 respondentů. Od roku 1997 realizovaly tento výzkum firmy GfK Praha a STEM/MARK a výzkum probíhal na souboru 20 000 respondentů ročně. V r. 1997 se také oddělil výzkum televizí, které přešly na peplemetrový systém výzkumu. K další změně došlo od počátku r. 2000, kdy k realizátorům přistoupila firma TN Scfres Media a výběrový soubor se zvýšil na 30 000 respondentů. V MEDIA PROJEKTU je používán vícestupňový systematický adresní náhodný výběr, který je koncipován tak, aby se přiblížil pokud možno co nejvíce klasickému náhodnému výběru. Výsledky jsou zveřejňovány každého čtvrt roku, a to tak, že zahrnují vždy data za uplynulých šest měsíců, což znamená, že vycházejí vždy z 15 000 rozhovorů realizovaných za dané období.

Jaké jsou silné a slabé stránky tohoto výzkumu z hlediska rozhlasu? Multimediální výzkum, jehož organizace se účastní jak média, tak zástupci reklamního trhu, je ideální pro charakter „jednotné měny“, která zajišťuje respektování výsledků výzkumu. Sdružení prostředků znamená výraznou úsporu pro všechny účastníky. Rádia nesou pouze třetinu nákladů. Toto uspořádání umožňuje velikost souboru a tím spolehlivost výsledků, kterou by žádný z účastníků patrně nebyl schopen sám zajistit.

Mezi slabé stránky patří nesporně nepružnost výsledků. Data představující průměr minulých šesti

měsíců stírají řadu změn, ke kterým v rozhlasovém prostředí dochází. Pružnějším výzkumem by byl telefonický nebo radiometrový model. Telefonický nelze využít pro nesteromernost telefonizace ČR a proto, že není vhodný pro tisková média, kde je třeba pracovat s rozsáhlými seznamy titulů. Radiometry jsou specificky rozhlasový výzkum, který je zatím natolik drahý, že si jej zdejší rádia nemohou dovolit.

Další problém představuje nedostatek dat pro menší rozhlasové stanice, který nedovoluje spočítat poslechové profily jednotlivých dnů. Zvětšit současný výběrový soubor z finančních důvodů nelze a také by sotva o to stáli ostatní členové SKMO. Řešením by byl deníkový výzkum, který však opět neodpovídá potřebám ostatních účastníků, a realizovat

ho samostatně pro samotná rádia v rozsahu, který by skutečně přinesl efekt, by znamenalo zhruba ztrojnásobit částku, kterou rozhlas na výzkum vynakládá. Navíc by samostatné rozhlasové řešení oslabilo efekt jednotné měny.

Na závěr – O moudrém filozofovi

Co z toho plyne? Shrňme-li uvedené argumenty a protiargumenty, lze jen vzpomenout na německého filozofa G. W. Leibnize s jeho tezí, že tento svět je nejlepší z možných světů. Ne proto, že by byl dokonalý, ale proto, že z možných modelů jsou v tom současném přednosti a zápory namíchané v nejlepším možném poměru. Totéž patrně platí o hlavním výzkumu poslechovosti rádií v Čechách a na Moravě.

PhDr. Václav Moravec

Proměny mediální legislativy

Rok 1991 byl v polistopadovém vývoji českého mediálního systému rokem vzniku nejdůležitějších mediálních zákonů. Federální shromáždění a Česká národní rada přijaly právní normy, které se staly základem smíšeného (duálního) systému vysílání elektronických médií, kdy vedle sebe existují vysílatelé veřejné služby (Český rozhlas a Česká televize) a vysílatelé soukromí:

- zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, který mj. definoval duální systém vysílání
- zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, který mj. stanovil základní poslání České televize jako veřejnoprávní instituce
- zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, který mj. stanovil základní poslání Českého rozhlasu jako veřejnoprávní instituce.

Začátkem roku 1992 schválila Česká národní rada ještě jednu zásadní právní normu:

- zákon č. 103/1992 Sb., o Radě České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání, který mj. ustavil regulační orgán dohlížející na dodržování mediální legislativy u elektronických médií.

Po deseti letech existence těchto právních norem a jejich častých novelizací došlo k zásadní proměně české mediální legislativy.

V roce 2001 schválil Parlament České republiky zcela nový zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání (zákon č. 231/2001 Sb.), který nahradil dvě dosud platné právní normy – a to zákon č. 468/1991 Sb. a zákon č. 103/1992 Sb. Krize v České televizi (ČT) na přelomu let 2000 a 2001 uspěla i přijetí zásadní novely zákona o ČT (zákon č. 39/2001 Sb.) a do první poloviny roku 2002 bude s největší pravděpodobností přijata i zásadní novela zákona o Českém rozhlasu.

Již v minulém čísle Světa rozhlasu jsem v textu Promarněná šance konstatoval, že vznik nových právních norem pro oblast rozhlasového a televizního vysílání potvrdil trend let minulých. Český mediální systém se potýká s improvizací, amatérismem, neexistencí mediální politiky běžné na západ od našich hranic, s agresivní lobby majitelů soukromých médií atd.

Média veřejné služby – Česká televize a Český rozhlas – jsou (respektive budou) novými právními úpravami více připoutány k politické elitě. Například tím, že jejich vnitřní směrnice (kodex ČT) schvaluje Poslanecká sněmovna.

Následující chronologické řady podrobně zachycují vznik nové mediální legislativy. Nejen to. Jsou i důkazem výše sepsaných tvrzení.

VZNIK ZÁKONA č. 231/2001 Sb., O PROVOZOVÁNÍ ROZHLASOVÉHO A TELEVIZNÍHO VYSÍLÁNÍ – CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED

První zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání byl v polistopadových dnech České republiky (respektive Československa) přijat Federálním shromážděním ČSFR 30. října 1991. Zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, se stal prvním stabilním základem, jenž umožnil formování duálního systému vysílání elektronických médií v České republice (respektive v Československu). Právní norma vymezila základní pojmy běžné v systému vysílání elektronických médií (program, pořad, lokální program, reklama, sponzo-

rování, rozhlasové a televizní vysílání atd.), upravila povinnosti provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání, definovala duální systém, stanovila podmínky pro udělení a odnětí licence, ustavila regulační orgán (Federální radu pro rozhlasové a televizní vysílání) a stanovila sankce za nedodržování tohoto zákona. Na zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, navázaly zákony č. 484/1991, o Českém rozhlasu (schválen Českou národní radou 7. listopadu 1991) a č. 103/1992 Sb., o Radě České republiky pro rozhlasové a televizní

vysílání (schválen Českou národní radou 21. února 1992). Od svého vzniku v roce 1991 až do června 2001 prošel zákon č. 468/1991 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, téměř desítkou novelizací. Právě množství novelizací učinilo zákon č. 468/1991 Sb. značně nepřehledným. I to byl jeden z důvodů, proč se vláda premiéra Miloše Zemana zavázala v roce 1998 v programovém prohlášení k přípravě zcela nového právního předpisu. Dalším významným důvodem přípravy nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání byla příprava České republiky (ČR) na členství v Evropské unii (EU), s nímž souvisí závazek ČR zajistit kompatibilitu svých právních předpisů s právem Evropské unie. Zákon č. 468/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byl s právem EU kompatibilní pouze částečně. V zákoně zcela chybělo například ustanovení o podpoře evropské tvorby, úprava práva na odpověď a specifikace sídla provozovatele.

1998

10. srpna 1998 – Vláda premiéra Miloše Zemana (ČSSD) se ve svém programovém prohlášení zavázala k vytvoření nové mediální legislativy. V odstavci 4.1 Demokratický právní stát vláda uvedla: „...k naplnění ústavního práva na informace budou předloženy návrhy scházejících zákonů (o hromadných sdělovacích prostředcích, o rozsahu chráněných osobních údajů a o kontrole informačních systémů), které vytvoří prostor pro uplatnění práva na informace o činnosti veřejné správy a o hospodaření státu se společnými prostředky. Vláda podpoří senátní návrh zákona o svobodném přístupu k informacím.“ Problematice nové mediální legislativy v programovém prohlášení vlády premiéra Miloše Zemana se věnoval i odstavec 4.3.6 Kultura: „Dalším důležitým úkolem vlády bude... zajistit kompletní vypracování mediální legislativy včetně stanovení účinné kontroly médií Parlamentem, aniž by byla na straně druhé ohrožena jejich nezávislost a zároveň zajistit kompatibilitu všech těchto zákonů s podmínkami Evropské unie.“ (Kompletní znění programového prohlášení vlády premiéra Miloše Zemana zveřejnily Hospodářské noviny 10. 8. 1998, str. 7–10.)

30. září 1998 – Kabinet premiéra Miloše Zemana přijal legislativní plán vlády. Podle tohoto dokumentu měl ministr kultury Pavel Dostál (ČSSD) předložit věcný záměr nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání do 31. března 1999. V legislativním plánu bylo rovněž stanoveno, aby paragrafované znění zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání bylo vládě předloženo do 30. září 1999. (Viz „Usnesení vlády č. 632 ze dne 30. září 1998“.)

12. listopadu 1998 – Ministr kultury Pavel Dostál (ČSSD) požádal místopředsedu vlády a předsedu Legislativní rady vlády Pavla Rychetského (ČSSD) o povolení výjimky ze standardního postupu tvorby právních předpisů u návrhu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Podle žádosti ministra Dostála by měl

být vládě předložen až návrh tohoto zákona – a to bez předchozího předložení věcného záměru zákona. „Vzhledem k náročnosti legislativního zpracování materie rozhlasového a televizního vysílání tak, aby nový zákon plně vyhovoval požadavkům implementace příslušných norem komunitárního práva Evropské unie, je nezbytné návrh průběžně konzultovat s příslušnými zástupci Evropské komise a vyjasňovat věcná stanoviska, což neumožňuje zpracování věcného záměru zákona s náležitostmi dle legislativních pravidel vlády,“ uvedl ve své žádosti ministr kultury.

9. prosince 1998 – Vláda vyhověla žádosti ministra kultury Pavla Dostála (ČSSD) a udělila mu výjimku při tvorbě nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Ministr kultury tak předloží vládě až návrh paragrafovaného znění nového zákona bez předchozího věcného záměru. Svou žádost odeslal ministr kultury Pavel Dostál místopředsedovi vlády a předsedovi Legislativní rady vlády 12. listopadu 1998 (viz). Návrh zákona má ministr předložit vládě do 30. září 1999. (Viz „Usnesení vlády č. 808 ze dne 9. prosince 1998“.)

1999

Leden 1999 – Ministerstvo kultury České republiky (odbor hromadných sdělovacích prostředků) vypracovalo první návrh nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Tato verze se stala podkladem pro diskusi v tzv. mediálním panelu, který si ustavili provozovatelé soukromých elektronických médií, a v pracovní skupině při ministerstvu kultury (kterou tvořili zástupci parlamentních politických stran). Do návrhu zákona byla zapracována i směrnice Evropské unie „Televize bez hranic“, která obsahuje povinné kvóty evropské produkce. Od ledna 1999 do září 1999 vypracoval odbor hromadných sdělovacích prostředků ministerstva kultury celkem sedm verzí návrhu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání (15. února, 9. dubna, 26. dubna, 20. května, 8. června, 6. srpna a 10. září). Všechny verze procházely připomínkovým řízením a své výhrady k nim vyjadřovali zástupci médií a parlamentních politických stran. 30. září 1999 (viz) předložil ministr kultury Pavel Dostál návrh zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání vládě.

22. února 1999 – Účastníci tzv. mediálního panelu podrobili kritice první návrh zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Zástupci soukromých rozhlasových a televizních stanic vyčetli ministru kultury ČR Pavlu Dostálovi (ČSSD), že návrh brání rozvoji podnikání v oblasti médií. Mediální podnikatelé vznesli požadavek standardního podnikatelského prostředí: návrh je nejasný a nejednoznačný, navíc je vystavěn formou negace a nepodporuje aktivity v rámci soukromého podnikání. Nový zákon by měl harmonizovat české mediální právo s právem Evropské unie (EU), podle zástupců privátních elektronických médií však zachází návrh dále než EU samotná. „Dokud ještě Česká republika

není členem Evropské unie, je třeba hájit postoj ČR. V tomto smyslu by měl postupovat i hlavní vyjedna-vač Pavel Telička," shodli se mediální podnikatelé.

23. února 1999 – Na ministerstvu kultury se uskutečnila schůzka zpracovatelů návrhu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání se zástupci poslaneckých klubů a elektronických médií. Ministr kultury Pavel Dostál (ČSSD) prohlásil, že návrh nového zákona se nepřipravuje na základě žádné politické objednávky, žádného politického zadání, ale jde o nutnost, kterou si vyžádal vývoj v české mediální krajině. Pavel Dostál se pozastavil nad tím, že k prvnímu návrhu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání obdržel odbor hromadných sdělovacích prostředků ministerstva kultury (zpracovatel zákona) poměrně málo připomínek a většinou byly tak protichůdné, že zpracovatel jen stěží může vyhovět všem názorům. Zástupci soukromých elektronických médií znovu zopakovali své připomínky, které zazněly den předtím na tzv. mediálním panelu (viz předchozí datum): návrh je restriktivní a zabraňuje rozvoji mediálního podnikání. V diskusi padly i argumenty odlišné od stanovisek soukromých provozovatelů, a to především z úst některých zástupců politických stran. Například poslanec Miloslav Kučera st. (ČSSD) vyslovil názor, že smyslem zákona není pouze podpora soukromého podnikání, ale naopak vymezení přesných pravidel hry – a to i přesto, že se to některým provozovatelům nebude líbit. (Viz „Zápis ze setkání představitelů MK ČR, poslaneckých klubů a zástupců médií k návrhu zákona o rozhlasovém a televizním vysílání dne 23. 2. 1999“.)

Březen 1999 – Generální ředitel TV Nova Vladimír Železný naznačil v rozhovoru pro měsíčník Xantypa, že je v krajním případě připraven využít televize, kterou řídí ke kampani proti vstupu České republiky do Evropské unie. Stane se tak v případě, že TV Nova bude muset ve svém vysílání dodržovat kvóty procentuálního podílu pořadů evropské produkce (což ukládá direktiva Evropské unie známá pod označením „Televize bez hranic“, která se stala součástí návrhu zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání). „Jak se hodlá Nova bránit? Asi tak stejně jako zemědělci, když vypouštějí vepře na Václavském náměstí. Můžeme se postavit proti vstupu do Evropské unie, zpunktovat i další elektronická média. Protože zatímco Novu kvóty nezničí, jiné, slabší struktury, třeba TV Primu, zničí během deseti minut, jinými slovy jediný a okamžitě viditelný efekt kvót bude v tom, že ony nám de facto zlikvidují konkurenční prostředí. Jaký vliv můžeme vyvinout na veřejné mínění v okamžiku referenda o vstupu do EU, to si snadno domyslíš. Může za těchto okolností po nás někdo legitimně chtít aktivní podporu vstupu do Evropské unie, aby mi to zničilo tuto televizi a pomohlo německým producentům?“, uvedl Vladimír Železný v rozhovoru s novinářem Jefimem Fištejnem v březnovém čísle měsíčníku Xantypa.

18. března 1999 – Ministr kultury Pavel Dostál (ČSSD) předpověděl velkou bitvu v Parlamentu ČR o podobu nového zákona o provozování roz-

hlasového a televizního vysílání, a to zejména kvůli kvótám na vysílání evropské produkce. „Lobbing privátních médií může být tak děsivý, že ze zákona nakonec zmizí vše, co tam Evropská unie chce mít“, prohlásil ministr. Pavel Dostál se bojí, že se soukromá média nechtějí podřídit kvótám evropské produkce. (Viz „Dostál nesleví z podpory kultury“, Hospodářské noviny, 19. 3. 1999, str. 2.)

21. dubna 1999 – „Špatný zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání je viníkem sporů okolo televize Nova“, uvedl ministr kultury Pavel Dostál (ČSSD) na adresu platné právní normy. Podle Dostála nový zákon, který jeho ministerstvo připravuje, takové nedostatky odstraní. „Nový zákon například stanoví, že vysílat bude muset přímo držitel licence a nikoli, jako v případě TV Nova, jiná servisní společnost“, poznamenal Dostál. „Veškeré problémy, které vznikly, jsou důsledkem: několikrát novelizovaného zákona o rozhlasovém a televizním vysílání“, uvedl ministr ke sporům o TV Nova. Právě tento zákon podle něj umožnil současný majetkový propletenec v TV Nova. (Viz „Za problémy okolo Novy může špatný mediální zákon, říká Dostál“, Hospodářské noviny, 22. 4. 1999, str. 4.)

27. dubna 1999 – Na ministerstvu kultury se uskutečnila schůzka zástupců politických stran zastoupených v Poslanecké sněmovně se zpracovateli nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání. Schůzky se zúčastnili Miloslav Kučera st. (ČSSD), Zdeněk Klanica (KSČM), Petr Pleva (ODS) a Hana Marvanová (US). Ministerstvo kultury zastupovala – krom jiných – náměstkyně ministry kultury Alena Wünschová a ředitelka odboru hromadných sdělovacích prostředků Marina Landová. Většina zástupců politických stran se shodla na tom, že volba členů Rady ČR pro rozhlasové a televizní vysílání by měla spadat výhradně do kompetence Poslanecké sněmovny, zatímco odvolání Rady jako celku by mělo být „zkomplikováno“ procedurou schvalování též Senátem. Senát by Poslanecká sněmovna mohla kvalifikovanou většinou přehlasovat. Pokud jde o počet členů Rady ČR pro RTV, mělo by jich být i nadále třináct. V otázce prolongace licencí se účastníci schůzky shodli na tom, že prodloužení by mělo být možné pouze jedenkrát s tím, že na prolongaci bude mít provozovatel právní nárok v případě, že se v průběhu prvního licenčního období choval v souladu se zákonem a licenčními podmínkami. Zákon podle účastníků diskuse musí jasně stanovit přesné podmínky, za nichž nebude možné licenci prodloužit. (Viz „Zápis z pracovní schůzky konané dne 27. 4. 1999 na Ministerstvu kultury ČR.“)

15.–16. dubna 1999 – Návrh nového zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání posuzovala v Praze mise expertů organizovaná Radou Evropy. Konzultanti přijeli do Prahy na pozvání ministra kultury Pavla Dostála (ČSSD). Členové mise absolvovali celkem dvě pracovní zasedání s představiteli ministerstva kultury, které návrh zákona připravilo. Konzultanti se 15. dubna odpoledne a 16. dubna ráno setkali i s představiteli sektorů veřejnoprávního a soukromého vysílání a také se členy